

СМЕРНИЦЕ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ УГОВОРА СНИМАТЕЉА СЛИКЕ У ФИЛМСКОЈ И ТЕЛЕВИЗИЈСКОЈ ПРОДУКЦИЈИ

Удружење Српска асоцијација сниматеља, САС у циљу давања доприноса домаћој филмској и телевизијској индустрији, а у жељи за едуковањем сниматеља слике о њиховим правима и обавезама у професионалном окружењу, зарад јачања професионалних стандарда и бољих услова рада за ауторе – сниматеље слике, у циљу остварења позитивних ефеката на целокупну индустрију, повећања транспарентности у раду и побољшању међусобног поверења и сарадње међу ауторима и продуцентима односно креативним и продукцијским тимовима у индустрији, у наставку, нуди смернице са конкретним одредбама за које сматра да ће остварити горе набројане циљеве и презентовати сниматељима слике и стручној јавности какве би конкретне измене требало да претрпе до сада стандардизовани уговори у пракси.

Конкретна решења понуђена у овом документу, САС предлаже сниматељима слике како би их у највећој могућој мери имплементирали у своје уговоре односно уговорни однос са продукцијама, а у циљу испуњења горе дефинисаних циљева и побољшања њихове професионалне позиције као коаутора у филмским делима.

Дакле, понуђене одредбе типских уговора представљају тенденцију за остваривањем и заштитом права сниматеља слике тј. директора фотографије у филмској и телевизијској индустрији.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ:

Пре свега, а у циљу отклањања било каквих недоумица и нејасноћа, САС изјављује као што следи:

- Предложеним одредбама САС ни на који начин не жели да утиче на слободу воља уговорних страна у индустрији. Циљ предложених одредби јесте стварање свести код директора фотографија тј. сниматеља слике о њиховој позицији регулисаној надлежним законом, њиховим правима и обавезама и креирање балансираног односа између директора фотографије и продуцентата, као и осталих аутора на филмским делима, са крајњим циљем успостављања минимума обавезујућих ауторскоправних и радних стандарда у индустрији;
- Предложене одредбе у свему су израђене у складу са релевантним националним законодавством, а нарочито у складу са Законом о ауторском и сродним правима (Службени

гласник РС“, бр. 104 од 16. децембра 2009, 99 од 27. децембра 2011, 119 од 17. децембра 2012, 29 од 18. марта 2016 - УС, 66 од 18. септембра 2019.) и Законом о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, бр. 29 од 26. маја 1978, 39 од 28. јула 1985, 45 од 28. јула 1989 – УСЈ, 57 од 29. септембра 1989, „Службени лист СРЈ“, број 31 од 18. јуна 1993, "Службени гласник РС", број 18 од 3. марта 2020.);

- Предложене одредбе не представљају коначни модел уговора између директора фотографије и продуцентата, већ је њихов циљ да олакшају анализу понуђених уговора од стране продуцентата директорима фотографије у сваком конкретном пројекту, као и стварања могућности да директори фотографије односно сниматељи слика, свесни својих права и обавеза, врше конструктивне преговоре око сопственог уговорног односа са продуцентом у сваком конкретном случају, а у циљу остваривања и заштите својих ауторских права и побољшања и заштите одговарајућих услова рада који би представљали уговорени минимум у индустрији;
- Предложене одредбе за циљ имају јасно раздвајање ауторског доприноса филмском делу од стране директора фотографије и његових посленичких тј. извршилачких задатака на сваком конкретном пројекту односно приликом израде сваког конкретног филмског дела. Предметно разликовање није представљало досадашњи стандард у индустрији, а САС наведену разлику, која је законски утемељена, сматра круцијалном за тренутну и будућу заштиту права директора фотографије и њихов положај у индустрији, али и кључном ставком за стварање транспарентног односа и односа благостања између директора фотографије и продуцентата.
- Предложене одредбе у овом документу представљају иницијативу за измену досадашњих одредби уговора између директора фотографије и продукција, које се су се одомаћиле у индустријској пракси, а које у добром делу нису биле у складу са законодавним оквиром. Предложене одредбе представљају примарни ниво права, обавеза и заштите директора фотографије у уговорним односима у индустрији и циљ је да исте у предложеној или евентуално унапређеној форми постану део типских уговора директора фотографије. Одредбе које су се до сада појављивале у стандардизованим уговорима, а које нису поменуте или обрађене у овом документу, не представљају мање битне ставке у уговорним односима, већ САС сматра да не представљају примарни ниво интереса у стварању типских уговора у индустрији.
- Предложене одредбе не представљају коначно решење, нити дефинитиван стандард у аудио-визуелној индустрији, већ почетни корак у расветљавању права и обавеза директора фотографије и заштиту њиховог професионалног положаја. Циљ САС је да покрене ширу дебату између самих директора фотографије, али и директора фотографије и других учесника у креативном процесу стварања аудио-визуелних дела, као и целокупне стручне јавности. САС ће кроз конкретне кораке наставити да ради на унапређењу предложених решења зарад остварења циљева установљених у овом, као и у пропратним документима, као што је Водич за сниматеље слике;

Лејенга за џумачење ѓреглоја:

САС у циљу лакшег тумачења и разумевања овог документа од стране заинтересоване јавности, напомиње као што следи:

- Предложени чланови садрже додатна пропратна објашњења, те конкретно предложена решења чланова потребно сагледати у садејству са објашњењима;
- Предложени чланови формулисани су тако да се могу упоредити са члановима из досадашњих примера уговора који су представљали стандард у индустрији, а ради лакшег анализе и примене;
- Одређени чланови не садрже конкретне формулације предложених одредби, већ разјашњења о улози и значају тих чланова у типским уговорима, а на директорима фотографије је да те чланове, у уговорима понуђеним од стране продуцентата, уподобе датом разјашњењу и тесту да ли такви чланови одговарају њихових сврси;

МОДЕЛ ТИПСКОГ УГОВОРА

Нумеролошки њреїлед чланова са њредложеним формулацијама одредби, њроїрайним коменїарима и објашњењима:

НАСЛОВ И УВОДНЕ ОДРЕБДЕ УГОВОРА:

Уводне одредбе уговора односно преамбула уговора, као стандардизовано правило правне праксе, а и у циљу јасне и недвосмислене идентификације уговорних страна односно потписника уговора који закључују сарадњу, мора садржати податке Продуцента, као једне уговорне стране (како су у скоро апсолутном броју случајева продуценти правна лица, подаци продуцента подразумевају регистроване податке у одговарајућем регистру АПР), затим подаци предузетника или привредног друштва које посредује у односу између продуцента и директора фотографије и самог директора фотографије. САС сматра важним да напомене да је свакој од уговорних страна у уводним одредбама потребно дефинисати улогу у даљем тексту уговора, али тиме и суштински на целом пројекту, посебно када су у питању продуцент и директор фотографије који у ту сврху у овом делу уговора морају бити означени као **продуцент** и **главни сниматељ** с обзиром да је реч о законској дефиницији односно терминологији.

Предлої наслова и њреамбуле:

УГОВОР О РЕГУЛИСАЊУ МЕЃУСОБНИХ ПРАВА И ОБАВЕЗА У ВЕЗИ СА ПРОДУКЦИЈОМ ДЕЛА ПОД НАЗИВОМ „_____“

Закључен у _____ дана __. __. _____. године:

1. _____, са седиштем у _____, адреса: _____, МБ: _____, ПИБ: _____, чији је законски заступник - директор _____ (у даљем тексту: **Продуцент**), са једне стране
и
2. _____, са седиштем у _____, адреса: _____, МБ: _____, ПИБ: _____, чији је заступник _____ (у даљем тексту: **Агенција**)

3. _____, из _____, адреса пребивалишта: _____, ЈМБГ: _____ (у даљем тексту: **Главни сниматељ**) са друге стране;

У даљем тексту уговора „Главни сниматељ“ биће означаван као „Директор фотографије“, а све уговорно стране ће заједнички бити означаване као „Уговорне стране“.

ЧЛАН 1 – ПРЕДМЕТ УГОВОРА

Предмет уговора одређује сам основ међусобне сарадње продукције, агенције као посленика који за извршење посла ангажује директора фотографије и директора фотографије као коаутора на филмском делу, њихова права и обавезе даље се гранају из предметног основа и установљава се њихова како уговорна тако и законска позиција. Предмет типског уговора између продуцентата је у апсолутном броју случајева регулисање међусобних права и обавеза ових уговорних страна у погледу производње филмског дела (напомена: филмско дело је генерички законски назив, али се суштински односи на аудио-визуелна дела (серије, рекламе, музичке спотове и слично)) са посленичког аспекта (занатског рада), али посебно и уступање односно пренос имовинских ауторских права на ауторском делу директора фотографије са директора фотографије финално на продуцента, како би исти могао даље да економски експлоатише филмско дело. У ту сврху САС је у предметном предлогу члана понудио решења која су се показала корисним и практичним у упоредној пракси, а све у циљу несумњиве идентификације ауторског дела које ствара директор фотографије као главни сниматељ, што се показало посебно изазовним у пракси јер нејасноће могу угрозити ауторскоправну заштиту директора фотографије и право на остварење тантијема код надлежне организације за колективно остваривање права, као и у циљу што прецизнијег дефинисања задатака и обима посла директора фотографије и јаснијег дефинисања његове одговорности.

Предлој члана:

1. ПРЕДМЕТ УГОВОРА

1.1. Предмет овог уговора је регулисање међусобних права и обавеза уговорних страна у вези са ангажовањем Агенције и Директора фотографије од стране Продуцента, за потребе производње _____ (*назив филма/серије) (у даљем тексту: Пројекат) и уступањем и преносом имовинских ауторских права насталих у вези са ангажовањем Агенције и Директора фотографије у производњи пројекта.

1.2. Уговорне стране сагласно констатују да пројекат из става 1 овог члана подразумева производњу _____ (*филма/серије или др. форме – детаљније дефинисање пројекта уколико је потребно), на ком пројекту су поред Директора фотографије као коаутори дела ангажовани режисер _____ и сценариста _____. (*уколико су Продуцент и Извршни продуцент различита лица – навести и другог субјекта, који није потписник уговора).

- 1.3. *Пројекат подразумева производњу (*филма/серије или др. форме) који ће (*премијерно) бити емитован _____ (*навести начин емитовања- нпр. телевизијски програм Продуцента или др. уколико је познато).*
- 1.4. ***(Ситуација за серију)*** *Пројекат подразумева производњу укупно _____ епизода (*навести број епизода) у укупном трајању од по _____ минута (*навести дужину трајања епизода), укључујући и најавну и одјавну шпацију.*
- 1.5. *Уговорне стране сагласно констатују да је Продуцент пре закључења овог Уговора детаљно упознао Агенцију и Директора фотографије са концептом и садржајем пројекта сценарио, који сценарио представља прилог I/ овог уговора и његов саставни део.*

ЧЛАН 2 – ВРСТА И ОБИМ АНГАЖОВАЊА

Циљ предложеног решења овог члана је да врста и обим задатака тј. послова које би агенције и директори фотографије требало да обаве, буде што прецизније одређени, а у циљу избегавања нејасноћа у тумачењу да ли су исти поступали у складу са закљученим уговорима, што се показало посебно изазовним у пракси. Суштина је да предметни уговори у себи садрже и део посленичког тј. извршилачког посла за директоре фотографије, по налозима продуцента као наручиоца, за које агенција сноси односно може сносити одговорност. Несумњиво је да директори фотографије морају посао обавити са дужном професионалном пажњом која одговара стандардима у индустрији и по налозима продуцента као наручиоца, али њихова креативна улога тиме не сме бити угрожена, због чега је потребно и раздвојити посленички тј. извршилачки део посла од ауторског доприноса.

Предлој члана:

2. ВРСТА И ОБИМ АНГАЖОВАЊА

- 2.1. *Овим Уговором Агенција се обавезује да Директор фотографије учествује као коаутор у производњи Пројекта и те да у том смислу заједно са ауторским делом екипе Пројекта учествује потпуно у свим аспектима стварања Пројекта, односно да обавља све послове које захтева природа његовог посла, односно који су у вези са задужењима Директора фотографије у складу са овим Уговором, поштујући при свему томе правила естетике формата, а све у складу са потребама Продуцента и по налогу овлашћеног лица Продуцента и у периоду који одреди Продуцент који је одређен овим Уговором, те да на Продуцента пренесу имовинска ауторска права с тим у вези, у складу са даљим одредбама овог Уговора.*
- 2.2. *Уговорне стране сагласно констатују да ће се ангажовање Агенције, односно Директора фотографије на основу овог уговора одвијати према следећој динамици:*

- 2.2.1. *припремна фаза у трајању од _____ дана (*навести број дана) и то од _____ до _____ (*навести тачне датуме);*
- 2.2.2. *фаза снимања у трајању од _____ дана (*навести број дана) и то од _____ до _____ (*навести тачне датуме);*
- 2.2.3. *постпродукција – чије ће време трајања уговорне стране накнадно одредити анексом овог уговора.*
- 2.3. *Агенција гарантује да је Директор фотографије свестан чињенице да у производњи Пројекта поред њега учествују и други аутори наведени у члану 1.2 овог Уговора, као и низ других извршилаца за шта даје своју безусловну сагласност, осим у мери ограниченој овим Уговором, те да Директор фотографије пристаје да Продуцент наведе име Директора фотографије на листи свих аутора који су учествовали у производњи Пројекта, на начин и под условима одређеним од стране Продуцента, а у складу са одредбама овог Уговора.*
- 2.4. *Продуцент гарантује Агенцији и Директору фотографије да ће они, по свом избору, а у оквирума расположивог буџета, одредити следеће учеснике – извршиоце у процесу израде Пројекта који се односи на домен посла Директора фотографије, и то:*
- 2.4.1. *Главног осветљивача;*
- 2.4.2. *Шефа сцене;*
- 2.4.3. *Првог асистента Директора фотографије;*
- 2.4.4. *Камера оператера („швенкера“);*
- 2.4.5. *Колористу;*

ЧЛАН 3 – ОБАВЕЗЕ АГЕНЦИЈЕ

Понуђено решење овог члана такође има за циљ да ослика обавезу поступања агенције и директора фотографије у складу са дужном професионалном пажњом и у складу са налозима продуцента у извршилачким деловима посла, са јасним прављењем разлике у односу на ауторску креативну слободу директора фотографије. Одредба је намењена да јасно дефинише опсег одговорности агенције и директора фотографије и да им омогући услове на основу којих би такву одговорност могли основано понети. Одредбе чланова назване „опционим“ представљају предлог САС у циљу креирања стабилних услова рада за директоре фотографије, по узору на светске филмске индустрије, али оставља слободу агенцијама и директорима фотографије да процене да ли су те одредбе такве да их сматрају неопходним за стабилност свог рада.

Предлој члана:

3. ОБАВЕЗЕ АГЕНЦИЈЕ

- 3.1. *Агенција и Директор фотографије дужни су да се стриктно придржавају налога и упутстава добијених од Продуцента и овлашћених лица од стране Продуцента и одговорно понашају према обавезама које се пред њих постављају. Агенција је дужна да обезбеди да*

се Директор фотографије уздржава од сваког понашања које би могло угрозити снимање (нпр. конзумирање алкохола и других психо-активних супстанци, довођење себе у стање физичке и психичке неспремности за посао и слично), као и од сваког понашања које би могло представљати кршење прописа.

- 3.2. *Продуцент и лица овлашћена од стране Продуцента имају право да усмеравају и контролишу ангажовање Агенције и Директора фотографије у производњи Пројекта, у складу са одредбама овог Уговора с тим да суштински не ограничавају уметничку слободу Директора фотографије.*
- 3.3. *Агенција је дужна да обезбеди да Директор фотографије поштује план снимања (одобрен уз претходно консултацију са Директором фотографије), оперативни план рада (одобрен уз претходно консултацију са Директором фотографије) који план снимања и оперативни план рада ће бити наведени у писаном облику у одговарајућем тренутку пред започињање фазе снимања и представљаће **прилог 2/ овог Уговора и чине његов саставни део**, буџет, као и да Директор фотографије током свог рада пружа све неопходне информације Продуценту ради праћења трошкова продукције у свим фазама - од припремне фазе до завршетка снимања и да благовремено обавести Продуцента о евентуалним потешкоћама приликом израде Пројекта.*
- 3.4. *Агенција и Директор фотографије су сагласни да Продуцент има право да продужи или скрати планирани период продукције Пројекта који је дефинисан у члану 2.2 овог Уговора, а тиме и период ангажовања Директора фотографије само из оправданих разлога, и Агенција и Директор фотографије прихватају да су у таквом случају дужни да наставе са пружањем услуга у том продуженом/скраћеном периоду.*
- 3.5. *Уколико дође до промене у планираном периоду продукције Пројекта у смислу претходног става овог члана, Продуцент је дужан да благовремено обавести другу уговорну страну, писаним путем, уз навођење оправданог разлога за предметну промену.*
- 3.6. *Оправданим разлогом за промену из члана 3.10 овог Уговора, Уговорне стране сагласно констатују следеће разлоге:*
  - 3.6.1. *Изгубљена локација;*
  - 3.6.2. *Болест глумаца/глумца;*
  - 3.6.3. *Повреда глумаца/глумаца;*
  - 3.6.4. *Друга оправдана спреченост глумаца/глумца или других учесника у Пројекта;*
  - 3.6.5. *Неодговарајући временски услови;*
  - 3.6.6. *Други оправдани разлози усаглашени између Уговорних страна;*

- 3.7. *Писана конверзација између Уговорних страна на околности из чланова од 3.9 до 3.11 овог Уговора сматраће се закључењем Анекса овог уговора и чиниће његов саставни део.*
- 3.8. *Уговорне стране сагласно констатују да се недеља у смислу периода ангажовања у складу са овим Уговором састоји из _____ радних дана (*опционо унети), и _____ нерадна (слободна) дана (*опционо унети), а да снимајући (радни) дан има 12 радних сати, у које време је урачунат и 1 (један) сат паузе.*
- 3.9. *Уговорне стране сагласно констатују да Директор фотографије није дужан да прихвати било какву радну обавезу током нерадних (слободних) дана, везану за реализацију Пројекта.*
- 3.10. *Уговорне стране сагласно констатују да Продуцент изузетно има право да изврши измену плана снимања односно оперативни план рада односно распоред снимајућих (радних) дана, у оквиру уговореног плана продукције из члана 2.2 овог Уговора, само из оправданих разлога наведених у члану 3.11 овог Уговора, и Агенција и Директор фотографије се обавезује да у таквом изузетним случајевима проистеклим из оправданих разлога прихвате промене из овог члана на начин и по процедури прописаној члановима 3.10 и 3.12 овог Уговора.*
- 3.11. *(*опциони члан:) Уговорне стране сагласно констатују да Продуцент може изузетно, када то налажу објективни разлози, наложити Директору фотографије да извршава обавезе по основу овог Уговора за време нерадних (слободних) дана у недељи, као и да изузетно може, када то налажу објективни разлози, продужити трајање снимајућег (радног) тако да исти траје дуже од 12 радних сати, у којим случајевима се Продуцент обавезује да Агенцији исплати одговарајућу новчану накнаду, у складу са писаним споразумом који представља **прилог 3/ овог Уговора и његов је саставни део.***
- 3.12. *(*опциони члан:) Уговорне стране сагласно констатују да време између два снимајућа (радна) дана износи 11 сати, те Уговорне стране сагласно констатују да Продуцент изузетно, када то налажу објективни разлози, може наложити Директору фотографије да извршава обавезе по основу овог Уговора тако да је време између два снимајућа (радна) дана краће од 11 сати, у ком случају се Продуцент обавезује да Агенцији исплати одговарајућу новчану накнаду, у складу са писаним споразумом који представља **прилог 3/ овог Уговора и његов је саставни део.***
- 3.13. *(*опциони члан:) Уговорне стране сагласно констатују да током периоду ангажовања изузетно, могу постићи међусобни споразум о појединачном скраћењу укупног трајања снимајућег (радног) дана на 10 радних сати, уз изbacивање уговорене паузе, без могућности да снимајући дан у том случају траје дуже од предметних 10 радних сати.*

4 ЧЛАН – ОБАВЕЗЕ ПРОДУЦЕНАТА:

Предложена решење овог члана било је посебно изазовно успоставити имајући увиду недостатке у досадашњој пракси уговорних односа у индустрији. Врло често се догађало да уговори, осим обавезе исплате накнаде, не садрже било коју додатну обавезу за продуцента иако је реч о двострано обавезујућем уговору, а што је по мишљењу САС нарушавало начело једнаких давања уговорних страна, као и начело равноправности. У том смислу, САС је предложио неке од обавеза продуцента са надом да ће у будућности представљати стандард у уговорним односима, с обзиром да од тих обавеза продуцента и њиховог испуњења зависи и успешност обављања послова од стране агенција и директора фотографије. У одредби 4.2 установљена је обавеза продуцентима која се директно односи на заштиту моралних ауторских права директора фотографије као аутора, што је законска обавеза продукција.

Предлој члана:

4. ОБАВЕЗЕ ПРОДУЦЕНТА

4.1. *Продуцент се обавезује Агенцији да Директору фотографије обезбеди сва неопходна средства за рад у циљу реализације Пројекта, као и да организује рад на одговарајући начин, а што обухвата, али се не ограничава на:*

- *обезбеђивање неопходне технике за снимање и реализацију Пројекта, која је претходно усаглашена од стране Уговорних страна, а у складу са буџетом Пројекта;*
- *обезбеђивање теста камере и објектива, израде снимајућег ЛУТ-а у периоду припрема за снимање;*
- *обезбеђивање превоза за Директора фотографије, до и од локација за снимање;*
- *обезбеђивање два оброка за Директора фотографије, пре и у паузи снимајућег дана;*
- *организацију снимања на начин да недеља ангажмана обухвата __ радних дана снимања и __ слободна дана у којима Директор фотографије није у обавези да прихвати било какву радну обавезу везану за реализацију Пројекта, осим ако овим уговором није друкчије одређено;*
- *обавезу да осигура директора фотографије од последица незгоде на раду, као и обавезу да осигура опрему потребну за рад директора фотографије;*
- *Продуцент је дужан да обезбеди да сектор режије при изради радног наређења консултује Директора фотографије о времену, плану и редоследу снимања сцена у односу на појединачни снимајући дан;*

4.2. *Имајући у виду чињеницу да је постпродукција саставни и суштински део ауторства над филмском фотографијом, Продуцент овим Уговором ангажује Агенцију и Директора фотографије за пружање услуга супервизије колор корекције у постпродукцији Пројекта. Уговорне стране се обавезују да уреде време пружања предметних услуга у постпродукцији од стране Агенције и Директора фотографије Анексом у смислу одредбе члана 2.2.3 овог Уговора.*

ЧЛАН 5 – ИМОВИНСКА АУТОРСКА ПРАВА

Као што је наведено, предложени члан 5 је у директној вези са предметом уговора дефинисаним у члану 1. Да би продуцент могао да користи ауторски допринос на ауторском делу створеном од стране директора фотографије, односно да економски експлоатише целокупно филмско дело, оствари повраћај уложених средстава и стекне профит, продуцент **мора прибавити имовинска ауторска права од директора фотографије на израђеном ауторском делу у оквиру конкретног пројекта**. У овом члану посебно је било изазовно предложити решење које би створило „фер“ однос између уговорних страна и то на тај начин што ће продуцент моћи да користи ауторски допринос директора фотографије за даљу економску употребу, а директор фотографије задржати она имовинска ауторска права за које закон прописује да имају право на пријем тантијема у новчаној противвредности путем организације за колективно остваривање ауторских права (УФУС-АФА ЗАШТИТА). САС је мишљења да су досадашња решења у уговорној пракси, отежавала директорима фотографија право на остваривање тантијема, с обзиром да су продуценти махом прибављали права која дају могућност тантијеме у складу са законом, а још један од недостатака је тај што ни конкретан пренос права са директора фотографије на продуцента није извршаван у складу са правилима и формом прописаном Законом о ауторском и сродним правима, јер је врло често постојао случај да се пренос права дефинише само између продуцената и агенција, уз изостављања директора фотографије као њиховог изворног носиоца. Понуђено решење је покушало да оствари баланс између наведеног и отклони досадашње проблеме о којима је било речи у овом објашњењу.

5. УСТУПАЊЕ И ПРЕНОС ПРАВА

- 5.1. *Уговорне стране сагласно констатују да се Директор фотографије у смислу одредаба Закона о ауторском и сродним правима има сматрати коаутором Пројекта заједно са писцем сценарија и режисером.*
- 5.2. *Директор фотографије овим Уговором уступа сва своја имовинска ауторска права на Пројекту, која проистекну из овог Уговора Агенцији, и то на искључив начин – просторно (територијално), предметно и временски неограничено, без накнаде, изузев следећих имовинских ауторских права **која задржава Директор фотографије** и то:*
  - 5.2.1. *Право на реемитовање односно кабловско реемитовање дела;*
  - 5.2.2. *Право да филмско дело које се емитује јавно саопштава публици на јавним местима путем техничких уређаја као што су возила јавног саобраћаја, ресторани, чекаонице и слично;*
- 5.3. *Уговорне стране сагласно констатују да овим Уговором Агенција преноси на Продуцента имовинска ауторска права на Пројекту која проистекну из овог Уговора и која је стекла овим Уговором од Директора фотографије као аутора, и то на искључив начин, предметно, временски, територијално (*напомена, пренос права може бити територијално ограничен, примера ради само за територију Републике Србије, изузимајући територије иностраних држава) неограничено (у даљем тексту: „**Прилог Аутора**“), а нарочито:*
  - 5.3.1. *право на економско искоришћавање Прилога аутора,*

- 5.3.2. *право на умножавање Прилога аутора у целости и делимично, било којим средствима, у било ком облику, на било који трајни или привремени, посредни или непосредни начин,*
- 5.3.3. *право на стављање Прилога аутора у промет,*
- 5.3.4. *право на давања примерака Прилога аутора у закуп,*
- 5.3.5. *право емитовања Прилога аутора,*
- 5.3.6. *право сателитског емитовања Прилога аутора,*
- 5.3.7. *право на прилагођавање, аранжирање и другу измену Прилога аутора,*
- 5.3.8. *право јавног саопштавања Прилога аутора са носача звука или слике,*
- 5.3.9. ***Директор фотографије овим путем потврђује да се, без обзира на то што задржава право на реемитовање, односно кабловско реемитовање дела, неће супротстављати томе да Продуцент реемитује односно кабловски реемитује Прилог аутора, као што потврђује да се неће супротстављати трећим лицима да реемитују односно кабловски реемитују прилог аутора, уколико их је на то овластио Продуцент;***
- 5.3.10. ***Директор фотографије овим путем констатује да без обзира на то што задржава право јавног саопштавања дела које се емитује у смислу члана 5.2.2 овог Уговора, да се неће противити да Продуцент Прилог Аутора јавно саопштава публици на јавним местима као што су возила јавног саобраћаја, ресторани, чекаонице и сл. Прилог аутора путем техничких уређаја као што су радио апарат или телевизор, као што потврђује да се неће супротстављати трећим лицима да јавно саопштавају публици на јавним местима као што су возила јавног саобраћаја, ресторани, чекаонице и сл. прилог аутора путем техничких уређаја као што су радио апарат или телевизор у, уколико их је на то овластио Продуцент***
- (*важно је напоменути да је формулација набрајања имовинских ауторских права која се уступају Продуценту усклађена за законском регулативом, али да се у уговорној пракси може разликовати у складу са потребама Продуцента, али и те разлике морају бити такве да проистичу из дефинисаних имовинских ауторских права одређених Законом о ауторским и сродним правима, која су набројана у овом уговору, изузев оних имовинских ауторских права која се наплаћују преко колективне организације за остваривање права која са наведена у члановима 5.2.1 и 5.2.2 овог уговора, која остају у власништву директора фотографије уз оgrade наведене у члановима 5.3.9 и 5.3.10)*
- 5.4. *Продуцент може сва права која је стекао по основу овог Уговора а у погледу Прилога Аутора да пренесе на трећа лица без тражења било какве даље сагласности од Агенције и/или Директора фотографије /или њиховог законског или другог наследника.*
- 5.5. *Уговорне стране чине неспорним да се овим Уговором на Продуцента не преносе, односно да Директор фотографије задржава она имовинска ауторска права која се искључиво остварују преко организације за колективно остваривање права аутора филмских и телевизијских дела, и то право на реемитовање, односно кабловско реемитовање дела и право да филмско дело које се емитује јавно саопштава публици на јавним местима путем*

техничких уређаја као што су возила јавног саобраћаја, ресторани, чекаонице и слично, с тим да се Агенција и/или Директор фотографије обавезују да се уздрже од коришћења наведених права на начин којим се Продуценту наноси штета или којим се он омета у остваривању права која по овом Уговору има.

Дакле, сходно уводном појашњењу, САС прецизира да је неопходно да директор фотографије задржи у свом власништву права која се остварују у виду тантијема преко организације за колективно остваривање права (5.2.1 и 5.2.2), што често није био случај у пракси, али је у одредбама 5.3.9 и 5.3.10 понудио решење у складу са којим ни продуцент не би био ограничен да даље користи та имовинска ауторска права која је задржао директор фотографије као аутор. У упоредно-правној пракси наведени изазов решен је у самим законима на начин да је право на накнаду на основу тих права издвојено као посебно имовинско право од самог права на коришћење, што у нашем законодавству још увек није случај па се мора прибегавати изнуђеним односно алтернативним решењима у интересу свих учесника у стварању филмског дела.

ЧЛАН 6 – НАКНАДА

Решење које у овим смерницама САС нуди пре свега је базирано на потреби да се питање накнаде јасније и прецизније регулише када је реч о њеном двоструком својству у оваквим уговорима. Дакле, накнада се састоји из дела који се односи на посленичке тј. извршилачке делове посла агенције и директора фотографије, али и од накнаде за уступање односно пренос имовинских ауторских права са директора фотографије финално на продуцента. Неопходно је разложити накнаду на њене саставне делове како би постојала свест код продуцента, агенција и директора фотографије да је обавеза продуцента на исплату накнаде двојака тј. да ако пропусти да исплати било коју од наведених делова накнаде последице по опстанак уговора и могућност даљег коришћења ауторског дела директора фотографије нису идентичне.

Предлој члана:

6. НАКНАДА

- 6.1. *Продуцент се обавезује да на име накнаде по овом Уговору, уступања права и свих облика искоришћавања Пројекта исплати Агенцији **накнаду у укупном износу од _____ ЕУР/РСД** за цео пројекат (фазе припреме, снимања и постпродукције и накнада за пренос имовинских ауторских права).*
- 6.2. *Структура накнаде из члана 6.1 овог Уговора је следећа:*
  - 6.2.1. *Укупна накнада на име услуга у припремној фази, фази снимања и фази постпродукције износи _____ ЕУР/РСД;*
  - 6.2.2. *Накнада на име преноса имовинских ауторских права у складу са овим Уговором износи _____ ЕУР/РСД;*
- 6.3. *У складу са овим Уговором и међусобним правним односом Агенције и Директора фотографије – Агенција је овлашћена да прими целокупан новчани износ на име накнаде из*

члана 6.1 овог Уговора.

- 6.4. *Исплату накнаде из члана 6.1 овог Уговора, Продуцент је дужан да изврши Агенцији - у динарској против вредности по средњем курсу НБС (*када је накнада договорена у валути ЕУР) – према следећој динамици:*
- 6.4.1. *Прва рата у износу од _____ ЕУР/РСД најкасније до __. __.2025. године;*
  - 6.4.2. *Друга рата у износу од _____ ЕУР/РСД најкасније до __. __.2025. године;*
  - 6.4.3. *Трећа рата у износу од _____ ЕУР/РСД најкасније до __. __.2025. године;*
  - 6.4.4. *Четврта рата у износу од _____ ЕУР/РСД најкасније до __. __.2025. године;*
  - 6.4.5. *Пета рата у износу од _____ ЕУР/РСД најкасније до __. __.2025. године;*
(*број рата може бити и већи у складу са договором са продуцентом)
- 6.5. *Агенција се обавезује да у складу са динамиком плаћања из члана 6.4 овог Уговора, претходно изда фактуру Продуценту, а у којој ће јасно раздвојити износе који се односе на услуге у смислу члана 6.2.1 и на пренос имовинских ауторских права у смислу члана 6.2.2.*
- 6.5.1. *Сходно динамици исплате накнаде у смислу члана 6.2.2 који се односи на накнаду на име преноса имовинских ауторских права Продуцент постаје носилац имовинских ауторских права на предметном сегменту ауторског дела односно сразмерно исплаћеном износу ове накнаде;*
  - 6.5.2. *Уговорне стране сагласно констатују да Продуцент постаје носилац имовинских ауторских права на целокупном ауторском делу по целокупној исплати накнаде из члана 7.2.2 овог Уговора;*
- 6.6. *Исплатом накнаде из члана 6.2 овог Уговора, на начин дефинисан чланом 6 Уговора, Продуцент нема никаквих даљих новчаних обавеза према Агенцији и/или Директору фотографије по основу овог Уговора, док задржава право прописано Законом о ауторском и сродним правима у случају очигледне несразмере у висини уговорене накнаде на име преноса ауторских имовинских права.*

САС додатно напомиње да модалитет договора између продуцента и директора фотографије о начину обрачунавања и динамици исплате не мора бити уговорен на начин како је то учињено у предложеном решењу члана. Начин обрачунавања и динамика исплате је у потпуности ствар слободне воље између уговорних страна, али у сваком од тих случајева, структура накнаде мора бити раздвојена и јасно исказана на конкретном рачуну или обрачуну исплате, јер су последице неплаћање накнаде за извршилачки део посла и накнаде за пренос имовинских ауторских права потпуно другачије. Посебно се то осликава у чињеници да уколико продуцент не исплати у пуном износу уговорену накнаду на име преноса имовинских ауторских права, иста неће стећи и неће моћи да даље експлоатише ауторско дело директора фотографије, а што је срж закључења предметног уговора и једини ослонац потенцијалног успеха филмског дела на тржишту.

ЧЛАН 7 – МОРАЛНА АУТОРСКА ПРАВА

Морална ауторска права на ауторском делу створеном од стране директора фотографије су непреносива и по слову закона остају код директора фотографије. Често, продуценти у уговорној пракси захтевају да се аутор ових права „одрекне“ што није у складу са могућностима које прописује закон, а у најмању руку да дају дозволу продуценту да морална права не испоштује. САС сматра да то није у духу добре вере између уговорних страна, али је свестан ситуација у којима је нека од дозвола које му директор фотографије омогућава важна за дистрибуцију филмског дела. Понуђено решење САС сматра неопходним стандардном у индустрији како би обе уговорне стране биле задовољне, а морална ауторска права директора фотографије очувана.

Предлој члана:

7. МОРАЛНА АУТОРСКА ПРАВА

7.1. *Продуцент се обавезује да ће у свим случајевима искоришћавања Пројекта поштовати морална права Директора фотографије у складу са Законом о ауторским и сродним правима, сем ако нису ограничена овим Уговором, тј. осим ако је Директор фотографије овим Уговором дао сагласност за наведено ограничење и то нарочито:*

7.1.1. *да ће поштовати право Директора фотографије да му се призна ауторство на ауторском делу;*

7.1.2. *да ће поштовати право Директора фотографије да његово име или псеудоним буду назначени на сваком примерку ауторског дела односно наведени приликом сваког јавног саопштавања ауторског дела на начин сагласан стандардима аудио-визуелне индустрије;*

7.1.3. *да ће поштовати право Директора фотографије да одреди када жели да његово име или псеудоним не буду назначени на примерку ауторског дела односно наведени приликом јавног саопштавања ауторског дела, у складу са његовом жељом да остане анониман или када смајра да је начин саопштавања иакав да угрожава или може угрожити право на част и углед Директора фотографије;*

7.1.4. *да ће поштовати право Директора фотографије да се сујројсавља измена свој ауторског дела од стране неовлашћених лица, као и да се сујројсавља јавном саопштавању дела од стране неовлашћених лица у измењеној или неизменјеној форми – водећи рачуна о конкретном техничком облику саопштавању дела и доброј пословној пракси;*

7.1.5. *да ће поштовати право Директора фотографије да се сујројсавља сваком искоришћавању ауторског дела на начин који угрожава или може угрожити част и углед Директора фотографије;*

7.2. *Продуцент је дужан да потпише Директора фотографије на најавној и/или одјавној шпизи (*опционо) Пројекта, на следећи начин:*

„Директор фотографије“

и то тако што ће наведеном приликом бити коришћен исти фонт, величина слова и дужина трајања као и у случају режисера и сценаристе, а имајући у виду да је Директор фотографије члан удружења „Српска асоцијација сниматеља, САС“ и тако што ће након имена или псеудонима Директора фотографије бити наведено, САС великим словима. (*у случају када је Директор фотографије члан удружења)

- 7.3. *Продуцент овим Уговором нарочито гарантује да одлуку о коначној верзији „kolor grejdinga“ Пројекта доноси искључиво Директор фотографије и да Продуцент може имати право на било какву измену и/или дораду „kolor grejdinga“ Пројекта само уколико прибави изричиту сагласност Директора фотографије.*

ЧЛАН 8 – ВИША СИЛА

У уговорној пракси се често појављују одредбе о институту више силе. САС сматра важним да такав члан опстане у уговорној пракси, али се у досадашњим примерима уговора показало да овај термин није јасно дефинисан, као и да се често дефинише на неправилан начин тако да се примера ради пролазна односно краткотрајна болест директора фотографије проглашава за околност са дејством више силе. Правосудна пракса искристалисала је дефиницију термина више силе као природне појаве или људске радње која није на страни дужника обавезе, коју није било могуће предвидети или отклонити, као и која је својом изванредном снагом деловања спречила дужника да испуни своју обавезу због чега је код друге стране настала штета. Сходно наведеном, неопходно је у уговорним односима што прецизније дефинисати овај појам, како би стране биле равноправне и могле да предвиде последице деловања више силе на сам уговорни однос.

Предлој члана:

8. ВИША СИЛА

- 8.1. *Као догађај са карактером и дејством више силе, за сврхе овог Уговора сматраће се, између осталог: пожар, експлозија, земљотрес, опасности мора, поплава, олуја или други промењиви временски услови, рат, грађански рат, револуција, грађански немири, протести и/или штрајкови и/или блокаде, ембарго, санкције, епидемија, поступање у складу са наредбом владе, недостатак, прекиди, флукуације или недоступност електричне енергије, водоснабдевања, средстава комуникације, интернет мреже, као и друга природна катастрофа или други догађај или околност која није изазвана вољом, а није била предвидљива, нити је Уговорна страна, која је наступањем те околности или догађаја ометена или спречена у испуњењу својих обавеза, могла спречити.*
- 8.2. *Уговорна страна која се позива на догађај више силе обавестиће другу уговорну страну о*

његовом наступању у писаној форми и у разумном року од наступања, уз пропратне доказе о ефектима таквог догађаја на њену могућност поступања по овом Уговору и уз процену временског периода дејства више силе.

- 8.3. У случају остварења догађаја са карактером више силе Агенција је дужна да обезбеди да се ангажовање Директора фотографије продужи за период трајања више силе, о чему ће Уговорне стране закључити Анекс, уколико је то могуће услед дејства више силе.
- 8.4. Уговорне стране сагласно изјављују да ће се у погледу више силе применити одредбе Закона о облигационим односима које регулишу вишу силу.
- 8.5. Уговорне стране могу споразумно раскинути овај Уговор уколико виша сила буде производила дејство у периоду дужем од _____ месеци (*навести број месеци).

ЧЛАН 9 – РАСКИД УГОВОРА:

Према анализи спроведеној од стране САС велики број стандардних уговора у индустрији, такође је предвиђао неравномерне услове за једнострани раскид уговора између продуцената, агенција и директора фотографије, који су угрожавали агенцију и директоре фотографије, а исход сарадње са продуцентом чинили неизвесним. Предлог овог члана израђен је тако да у највећој могућој мери отклони овакве изазове у пракси.

Предлог члана:

9. РАСКИД УГОВОРА

- 9.1. Уговорне стране сагласно констатују да се овај Уговор може раскинути у сваком тренутку, писаним споразумом Уговорних страна.
- 9.2. Свака уговорна страна може у било ком тренутку, уз навођење разлога, једнострано раскинути уговор, и то слањем писаног обавештења другој уговорној страни са отказним роком од _____ дана. (*навести број дана)
- 9.3. Уговор се може раскинути и због неиспуњења неке од обавеза предвиђених овим уговором, тако што ће се уговорној страни која није испунила обавезу упутити писано обавештење са позивом да у року од _____ дана (*навести број дана) испуни предметну обавезу, а у случају да она то не учини, друга уговорна страна може раскинути уговор са отказним роком од _____ дана (*навести број дана). Уговор се на овај начин

може раскинути и ако било која уговорна страна опструира ток снимања, проба и др. и на тај начин онемогућава реализацију уговора.

- 9.4. *Продуцент може једнострано раскинути овај Уговора, на начин превиђен чланом 9.2 овог Уговора, укључујући, а не ограничавајући се на следеће разлоге:*
- a) ако се у току реализације Пројекта установи да нема довољно средстава за финализацију Пројекта;*
  - b) ако Директор фотографије обавести Продуцента да из субјективних разлога није у могућности да испуни обавезе из овог Уговора или уколико се из његовог држања може закључити да неће испунити своје обавезе на начин у роковима одређеним овим Уговором;*
  - c) ако Директор фотографије на непримерен начин поступа, укључујући, а не ограничавајући се на насилно понашање, крађу, проневеру, фалсификовање записа/исправа, злоупотребу алкохола и/или других психо-активних супстанци;*
  - d) ако Директор фотографије захтева услове мимо услова који важе за остале чланове екипе и мимо оних које су утврђене овим Уговором;*
- 9.5. *Уговорне стране сагласно констатују да ће у случају раскида Уговора Продуцент исплатити Агенцији сразмеран део накнаде према стварно обављеном послу за време ангажовања по основу овог Уговора, као и сразмеран део ауторске накнаде до његовог раскида за до тада израђене тј. створене сегменте ауторског дела.*
- 9.6. *Без обзира на разлог раскида овог Уговора:*
- a) свака Уговорна страна ће бити овлашћена да према другој Уговорној страни извршава она права која произилазе из повреде Уговора, а које су настале пре раскида Уговора;*
  - b) Продуцент ће задржати сва имовинска ауторска права која су му пренета на основу овог Уговора, и то сразмерно исплаћеној накнади на име преноса ауторских права односно на оним сегментима створеног ауторског дела за које је исплаћена накнада на име преноса имовинских ауторских права;*
  - c) Продуцент ће задржати све друге дозволе које су му дате овим Уговором, а које се не тичу тачке б) овог члана;*

ЧЛАН 10 – КОМУНИКАЦИЈА УГОВОРНИХ СТРАНА

САС напомиње да је од важности да се уговором у индустрији јасно регулише начин комуницирања између продуцента, агенције и директора фотографије. Препорука је да се таква комуникација врши мејл преписком, са задуживањем овлашћених особа за комуникацију, као и навођењем мејлова за комуникацију, јер таква комуникација може бити круцијални доказ у ситуацијама тумачења обавеза установљених уговором, поштовања уговора и у најгорем случају судским поступцима проистеклим на основу уговора.

ЧЛАН 11 – ПОСЛОВНА ТАЈНА

САС је анализирајући стање у уговорној пракси индустрије утврдио да су одредбе о пословној тајни регулисане у највећем броју уговора. Упознат је и са тенденцијом да се пре закључења самог уговора о сарадњи приступа закључењу уговора о поверљивости односно тзв. НДА уговора, што је у складу са модерним светским тенденцијама у индустрији. Дакле, САС уважава потребу за предметним чланом који може бити регулисан како у предметно уговору о сарадњи, тако и посебним уговорима о поверљивости података, с тим да у том случају предлаже да се у члану 11 реферише да је пословна тајна регулисана посебним НДА уговором које су уговорне стране закључиле.

ЧЛАН 12 – МЕРОДАВНО ПРАВО И РЕШАВАЊЕ СПОРОВА

САС такође сматра важним да се поштује правило правне праксе да се уговором регулише меродавно право како за тумачење самог уговора тако и право које би се примењивало у евентуалним судским споровима по основу предметног уговора. Отклањање нејасноћа уношењем ове одредбе, спречава стварање неизвесности код уговорних страна у погледу тога право које земље ће се примењивати на уговор, који релевантни закони, као и који суд ће, а у складу са законским одредбама о надлежности судова, најефикасније решавати могуће судске спорове између уговорних страна.

ЧЛАН 13 – ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Предметни члан дефинисан је у готово свим уговорима у пракси уговорног права и према мишљењу САС служи за отклањање финалних недоумица у погледу уговорног односа, те његова садржина може бити различита, а као минимум садржине САС је понудио као у предлогу члана.

Предлој члана:

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Одредбе овог Уговора могу се изменити и допунити само у писаној форми, закључењем Анекса овог уговора.

Овај Уговор је сачињен у 3 (три) примерака, од којих се по 1 (један) предаје свакој Уговорној страни. Сви примерци имају једнаку правну снагу и дејство и заједно представљају један идентични уговор.

ОВЕРА УГОВОРА СВОЈЕРУЧНИМ ПОТПИСИМА И ПЕЧАТИМА УГОВОРНИХ СТРАНА

Да би уговору, уговорне стране, обезбедиле правну снагу у правном промету потребно је да исти својеручно потпишу, а у случају правних лица овере и печатом уколико у правном промету послују уз коришћење печата:

УГОВОРНЕ СТРАНЕ:

ПРОДУЦЕНТ:

АГЕНЦИЈА:

_____, директор

_____, заступник

ДИРЕКТОР ФОТОГРАФИЈЕ

ЗАВРШНЕ НАПОМЕНЕ:

Удружење Српска асоцијација сниматеља, САС још једном напомиње да предметни документ са смерницама за креирање стандардизованих уговора у индустрији који ће унапредити положај директора фотографије односно сниматеља слика, али и створити транспарентан однос са продукцијама, представља иницијалну корак у предлогу конкретних решења одредби тих уговора, те да ће САС као релевантно удружење које окупља реномиране сниматеље слике, наставити да ради на унапређењу тих решења, с тим да се нада и очекује да од заинтересоване стручне јавности добије евентуалне сугестије и коментаре које ће допринети јавној дебати и унапређењу уговорног оквира у индустрији.

Израда смерница за типски уговор део је пројекта Српске асоцијације сниматеља, САС који суфинансира УФУС АФА ЗАШТИТА.

Смернице за типски уговор израђене су у сарадњи са адвокатом Лазаром С. Павловићем.

У Београду,
04.03.2025.

Удружење Српска асоцијација сниматеља, САС